

№ 11

Utgiven av Svenska Folkförbundet.
Redaktör: Andreas Stahl, Riddaregatan 3, Reval.

2 juni

Folkskolans program i modersmålet.

Det av programkommitten utarbetade och i mars månad till folkskolorna utsända programmet för svenska språket borde omarbetas, då det dels är omöjligt att förverkliga och dels strider mot officiella arbetschemat. Som exempel kan anföras följande: På III kl. (tredje skolåret) står det, att själv- och medljudens teckning (hela rättskrivningsläran jämte inlärande av samtliga regler skall genomgå. Offentliga schemat för bottenskolans III klass talar om samma sak annorlunda: „Fortsättning av tal- och språkövningar. Berättelser, även skriftliga. I samband med detta, övningar. Därtill nödiga språkforetealers iakttagande och fixerande genom exempel. Diktamensövningar.“ Huvudsyftet är inte den teoretiska språkundervisningen, som hänskjutes till femte skolåret, utan huvudsakligen den praktiska. Dessa fordringar har inte ens den riks-svenska skolan, med sina 10 veckotimar i modermålet, uppställt, ännu mindre kunna vi med 6 veckotimar göra det.

Andra smärre ändringar torde även vara av nöden. Då programmet är tillfälligt, vill under-teknad föreslå, att saken borde tagas till behandling på den svenska lärardagen i juni månad, där såväl det ovan anförda som andra liknade punkter i programmet kunde omarbetas.

J. B-n.

Mycket har växlat — men bonden och jorden finns än.

Ur föredrag vid Estniska 10-årsjubileets firande på Birkas folkhögskola, Nuckö, av Rektor E. Adalberth.

IV Några uppgifter om jordfördelning och befolkningstal i svensk-bygden.

Som förut nämnts, bildades de första godsen inom Nuckö socken på 1620-talet. År 1627 då Rickholtz' och Kullanas herrgårdar grundats, fanns inom socknen 24 byar med 182 mantal bondejord. År 1693 funnos 6 herrgårdar och 406 bondejordbruk inom socknen. På Ormsö beräknar Russwurm bondejordbrukens antal år 1625, sedan Magnushof och Söderby herrgårdar bildats, till c:a 140 mot 217 jordlägenheter år 1850. — I början på 1700-talet, innan grevinnan Aurora Königs-mark medgivits arvsrätten till Ormsö, betalade hon ett årligt arrende av 912 tunnor korn.

Då år 1710 pesten kom till bygden, hade redan hungersnöd härjat några år tidigare C: a 500 personer uppges ha dött hungersdöden år 1697 enbart på Nuckö, och år 1710 skördade pesten inom socknen c:a 1500 männirkoliv. Då hela socknens folkmängd år 1704 skattas till 1600 — 1700 personer, utdögs säkerligen minst $\frac{2}{3}$ av befolkningen. Sammalunda var förhållandet på Ormsö, där första tiden efter pesthärjningen blott en liten del av den förut brukade jorden kunde tagas till användning. Och det var svenskar de flesta, som dogo. Nya kolonister inflyttade, varav på Nuckö en stor del var ester. Detta förklarar den efter

denna tid ökade procenten av ester på Nuckö.

År 1790 hade folkmängden på Ormsö ökat till omkr. 1700 personer. En tid dessförinnan omkr. år 1770, försvann Tompo by med dess 14 bondejordbruk, genom att jorden indrogs till herrgårdens eget bruk. Inom Nuckö socken fanns vid samma tid, år 1790, 9 herrgårdar Paschlep, Birkas, Schotanäs, Lyckholm, Bysholm, Rickholtz, Sutlep, Dyrslätt och Klottorp samt 38 byar, 254 bondejordbruk och — 16 krogar. År 1850 hade bondgårdarnas antal minskats ytterligare till 226, varav 183 svenska och 43 estniska. Härjämte funnos 74 jordlösa huslägenheter mot 89 år 1790. Invånarantalet på Nuckö var år (1834: 2853, därav 2430 svenskar år 1840: 3247 personer, varav 2467 svenskar och år 1850: 3308 personer, varav 2422 svenskar. Sistnämnda år var Ormsö folkmängd 1772 personer, varav 1568 svenskar och 204 ester.

Under Wichterpal och Padis kloster samt å Nargö bodde år 1850 tillsammans c:a 900 personer svenskar. På Dagö räknades då ännu 287 svenskar. Enligt Russwurms beräkningar, grundade på allmänna folkräkningen, fanns inom nuvarande Estlands område år 1816 tillsammans c:a 6000 svenskar, år 1834 6600 och år 1852 6400. Då f. n. kan räknas minst 7000 svenskar i Estland, varav nära 2800 inom Nuckö socken och 2450 på Ormsö, kan fastslås, att totala antalet svenskar i Estland ej minskats under senaste århundradet; men en relativ minskning är tydligt

föreliggande på Nuckö, där esterna ökats långt hastigare än svenskarna. Av Nuckö sockens 4300 invånare äro nu över 1500 ester (mot 423 ester år 1834).

Besittningen och fördeleingen av jorden har undergått stora förändringar.

Det var en gång under svenska regeringstiden, till Estlands svenskbygd räknades 30 gods, varav 5 på Dagö, 3 i Harrien och övriga 22 i Vik. Häri äro då inberäknade prästgårdarna, som tidigare haft herrgårdskaraktär. Numera finnas som rest delar kvar en stomme till vardera av Birkas, Lyckholm, Schottanäs och Rickholzs herrgårdar, vilka blivit fullständigt utstyckade — liksom de på 1690-talet undgingo den svenska statens reduktion. All övrig, även prästgårdsjorden, har fördelats mellan jordlösa och jordbehövande. Byarna och bönderna kan sägas ha fått sin jord tillbaka efter 250—300-årig utlåningstid. — „Jorden och bonden är kvar!“

Det är att märka, att utstyckningen av herrgårdarna börjats redan för ett 30-tal år tillbaka, redan under ryska tiden, genom försäljning av arrendejord, dvs. jord, som bönderna brukat under långa tider, och som de före herrgårdsbildningen betraktat som sin egen. Den ryska „Östersjökommittén“ hade på sin tid, i den nya bondeförordningen av år 1858, mot ryska regeringens ursprungliga önskan intvingat även de svenska sockarna under förordningens bestämmelser, varigenom svenskarnas urgamla privilegier ej längre hade något värde, och de svenska särdragen undertrycktes. Bönder, svenska såväl som estniska, blevo tvungna att avsluta arrendekontrakt med jordägarna. När det sedan vid sekelskiftet blev fråga om rätt att få friköpa jorden, gjorde de, som så kunde, det gärna för att sålunda äntligen vinna självständighet. De, som ännu voro arrendatorer vid revolutionens utbrott, blevo statsarrendatorer (riigirentnikud) i den estniska staten liksom de nya egnahemsbyggarna (asunikud), som erhöilo herrgårdsjord genom agrarreformens genomförande.

Inom Nuckö socken fanns år 1918 tillsammans omkring 460 bonde- och arrendejordbruk, därav i Paschlep's kommun 172, i Sutlep's 167 och i Rickholtz'

kommun 123. Under de senaste 10 åren har tillkommit 240 nya jordbrukslägenheter — 146 i Paschleps kommun, 57 i Sutleps och 37 i Rickholtz' — så att hela antalet jordbrukslägenheter inom socknen ökats till omkring 500, en ökning av över 50%. På liknande sätt ha jordbrukslägenheternas antal ökats även annorstädes, där herrgårdar funnits att utstycka både i svenskbygderna och i övriga Estland. I hela landet har jordbrukslägenheternas antal under detta årtionde ökats från 88.000 till 127.000 eller med ca 40.000, varav 33.000 tillkommit genom utstyckning av herrgårdar.

* * *

Även om ej ännu alla jordbrukslägenheter äro i fullgott skick — huru skulle detta förövrigt vara möjligt —, även om både egnahemsbyggarna och det allmänna (staten) fått vidkännas stora svårigheter samt enskilda medborgare, de förutvarande godsägarna, pålagts synnerligen hårda offer, så måste envar erkänna, att agrarreformen är en gåva som för landsbygdens folk i Estland möjliggör bättre utkomst och sundare levnadsförhållanden. När 40.000 nya jordbrukarkem äro färdiga, betyder det, att självständiga hem givits åt lika många familjer eller åt väl minst 200.000 av Estlands inbyggare. Det betyder nationens utveckling till ett folk av huvudsakligen egna företagare, vilka äro bundna vid jorden, modernäringens och landets livskälla med kärlekens och tillgivenhetens band som motsats till det hårda intressedödande trälbandet. Det betyder ett friare, starkare folk, som känner samhörighet med jorden och landet, som känner, att E e s t i är det större, trygga hemmet, och som gör sitt bästa för att göra detta hem rikare och lyckligare — sig självt till gagn och välsignelse.

Ester och svenakar ha i dessa — det västliga. Viks — bygder gemensamt under långa århundraden burit svårigheter och lidanden. De ha med samma seghet och uthållighet, med samma allting betvingande livskraft uthärdat den långa prövningstiden, och därunder — vad som är så beundransvärt — var för sig bibehållit sin egenart och sitt modersmål. Denna sega livskraft och denna trohet mot bygd och kul-

turarv, som jämte en stark frihetslängtan hjälpte här samboende ester och svenskar genom seklernas tvång fram till frihetens morgontimma i dag för 10 år sedan, — den livskraften och troheten gör också dessa båda folkstammar värdiga och förtjänta av den lycka och tillfredsställelse, som vi hoppas, att det gemmensamma estländska hemmet skall rikt giva både dem och alla landets inbyggare. (Slut.)

Seljamaa i Moskva. Estlands nya sänbud i Moskva Seljamaa har till ordföranden i allryska verkställande centralkommittén Kalinin överlämnat sina kreditiv. Seljamaa yttrade härvid, att han kommer att efter förmåga försöka främja utvecklingen av vänskapliga förbindelser mellan Estland och Ryssland.

Eldsvåda vid galervervet i Stockholm. Den 23 maj vid 1/66-tiden på eftermiddagen utbröt en vådsam eldsvåda vid det gamla galervervet i Stockholm. Fyra sammanbyggda längor, inrymmande snickeri, målar-, trä- och ackumulatorverkstäder, nedbrunno. Skadorna torde närma sig 1 milj. kr.—

Striden om Peking närmar sig. Syd kineserna ha i drabbningar söderom Peking vunnit en avgörande seger. Man antager, att Tjangstolin i närheten ay Peking ännu en gång skall söka bjuda sydrupperna motstånd.

Svensk glödlampsuppfinnning. En stockholmsk ingenjör, Ringhold Andersson, har i dagarna demonstrerat en av honom uppfunnen ny elektrisk lampa, innehållande två liustrådar, som kunna tändas bägge samtidigt eller var för sig, så att ljusstyrkan sålunda kan regleras efter behag, med anlitande av en enda strömbrytare. Genom att på detta sätt använda tvenne ljustrådar med olika ljusstyrka kunna sålunda tre skilda ljusstyrkor erhållas från samma lampa. Uppfinningen har patenterats i de flesta länder och har bland de sakkunniga väckt ansenligt intresse, enär det problem, som nu lösts av den svenska uppfinnaren, länge gäckat ingenjörernas bemödanden i skilda länder.

Explosion på italienskt konsulat i Buenos Aires. En bomb har exploderat på italienska kon-

sulates i Buenos Aires, varvid enligt uppgift 5 personer dödats och 40 skadats. Enligt en annan uppgift dödades 8 personer och skadades 41.

Vid explosionen blevo omedelbart nio personer dödade. Enligt föreliggande uppgifter skadades 41 personer. En eldsvåda utbröt några minuter efter explosionen. På konsulatet befunno sig vid tillfället c:a 200 personer.—

Svensk lärardag.

Svenska lärardagen hålles på Birkas den 15 och 16 juni, början kl. 10 f. m.

Följande referat äro tills vidare anmälda:

- 1) Det nationella i uppfostran, H. Pöhl.
- 2) Diskussion om bildningsarbetet, inledn. av E. Adalberth.
- 3) Föredrag (ämnet obekant) av E. Adalberth.
- 4) Den nyare svenska litteraturen, S. Fraenki.

Programmet kommer sedan att utfyllas med ev. speciella skolfrågor.

Samtidigt hålles lärarförbundets årsmöte.

Mat erhålles till billigt pris på Birkas, men lakan, handduk, kuddar bör medtagas.

För att man skall kunna ordna med hushållet, ombedes deltagare i tid göra anmälan om sitt deltagande hos rektor Adalberth.

Alla lärare torde ha vänligheten infinna sig.

Församlingssalen i Reval.

Redovisning.

Debet.	Kr.
Prosten Petzäll, insaml. i Sverige	350:—
Nattvardskollekter påsk 1927	34:10
Kollekt å Nargö Annad. påsk 1927	31:—
Lån ur Nargö kapellfond juli 1927	538:40
Lån ur Nargö kapellfond i dec. 1927	540:31
Kollekt i kyrkan i dec. 1927	9:74
Gustav Adolfsföreningen i Norrköping 1928	100:—
Gustav Adolfsföreningen i Göteborg 1928	250:—
Föreningen "Framåt"	50:—
Insamling i Reval:	

Konsul E. Gahlnbäck	50:—
Ingen. E. Hartmann	25:—
Gen. kons. Johannsen	20:—
Dir. O. Lagmann	15:—
Dir. J. Larsen	10:—
Syföreningen	15:50
Onämnd.	1:16 136:66
Kyrkokassan	50:—

Sa. kr. 2062:21

Kredit.	Kr.
Lidrets och förstugans ombyggnad jte. elektr.	1288:15
Armatyr.	40:—
Ommålning av läspulten	10:—
Orgeln	300:—
40 st. stolar	200:—
1 st. klädhängare	25:—
Gardiner, med tillbehör	21:40
Överfört till prästgårdens reparationsstat (Riddareg 3)	177:66
	Sa. kr. 2062:21

Till alla givare riktas ett vördsam och varmt tack, varvid även bringas i erinran de synnerligen fördelaktiga villkor, varunder församlingssalen tack vare firman Luthers och Direktör Ingmann tillmötesgående kommit i besittning av sin stolinredning.

Reval i maj 1928.

Å Svenska St. Mikael's församlingens i Reval vägnar:

H. Pöhl. Erik Petzäll.

Är sporten omoralisk?

Enligt uppgift deltagar icke drottning Wilhelmine av Holland i öppnandet av Amsterdams olympiaden den 28 juni. Hon skall under tiden företa en rekreationsresa till Skandinavien. Tidningarna se däri kalvinistiskt inflytande. Som bekant anså ju kalvinisterna sporten för omoralisk.

Blixten dödade 8 kvinnor.

I Landsberg vid floden Warthe i Tyskland slog blixten ned bland några på en åker arbetande kvinnor, varvid 8 dödades och 3 svårt sårades. 5 av de närvarande undsluppo med smärre skador.

Svenska Odlingens Vänners ständiga medlemmar.

Förutom Direktör O. Ingman och Konsul E. Gahlnbäck, som tidigare varit föreningens ständiga medlemmar, hava ytterligare anmält sig till ständigt medlemskap i S. O. V. Prosten E. Petzäll, N. Blees och M. Vesterblom, alla från Reval.

Redovisning.

Byggnadskommitténs redovisning för ombygget av kyrkhuset Riddaregatan 3 och församlingssalen å Riddaregatan 9.

Ombygget av församlingssalen	Kr. 1.290:15
" " huset Riddaregatan, 3	" 1.805:—
	<u>summa Kr. 3.095:15</u>

Denna summa täckes på följande sätt:

Lån ur Nargö kapellfond, stiftad av Gustav Adolfsföreningarna i Sverige	Kr. 1.078:71
Lån ur den v. Franckenska fonden	" 450:—
Kollekt i kyrkan	" 32:20
Gåvor från Gustaf Adolfsföreningarna i Sverige genom prost Petzäll	" 387:10
Banklån	" 1.147:14
	<u>Kr. 3.095:15</u>

Anm. För ombygget av huset Riddaregatan, 3 har "Svenska Odlingens Vänner", som hyrt lokalen Nr. 2 på 10 år, erlagt Kr. 3.093:17 För betalning av banklånet har en församlingsmedlem donerat Kr. 500:—

A kyrkorådets vägnar:

H. Pöhl
Ordförande.

D. Pettersson
Sekreterare.

Frälsningsarmén.

Frälsningsarmén är en nyhet i Estland, och likväl har den redan åstadkommit en omvälvning i livs-åskådningen hos många, många människor. Ingenting får hindra Frälsningsarmén att utöva sitt andliga och lekamliga barmhärtighetsverk, om också verksamhetsmöjligheten tills vidare är något begränsad i Estland. Det går inte i en handvändning att få Frälsningsarméns poster fastställda och beklädda i ett land, men där kärlek och osjälviskhet utgöra drivkraften, kan man gissa sig till resultatet. Frälsningsarmén har inte kommit hit för att betjäna

oss med främmande medel, utan den vill lära många av oss att taga vara på de egna slantarna och arbetskrifterna. Först och främst behöves det helhjärtade soldater, "det är soldaterna, som gå i elden," yttrade en kringresande frälsningsofficer. Soldaterna i de många krigen ha ju varit blott människor, och likadant är förhållandet med en frälsningssoldat. Styrkan ligger i motivet och sättet att kämpa. O, jag tror, att dundrandet på Frälsningsarméns trumma vid ett friluftsmöte även på landet skulle locka de unga mer är dragspelets toner i stilla väkväll.

M. B.

Första inhemska Försäkrings-Aktiebolaget EESTI LLOID

Reval, Långgatan (Pikk) 11. Tel. 6-24 & 17-03

LIVFÖRSÄKRING

BRANDFÖRSÄKRING

TRANSPORTFÖRSÄKRING

OLYCKSFALLFÖRSÄKRING

De av bolaget hittills utbetalade skadesummorna belöpa sig till över

➔ över hundra millioner Emk. ➔

Ett bevis på till vilken oskattbar nytta försäkring är, därför

➔ Försäkra Edert liv och Eder egendom medan tid är! ➔

Endast det bästa är gott nog!
Jaga därför med

GYTORPS
JAKTPATRÖNER

TILLVERKARE:
NITROGLYCERIN AKTIEBOL.
Stockholm 16

MÉRIT

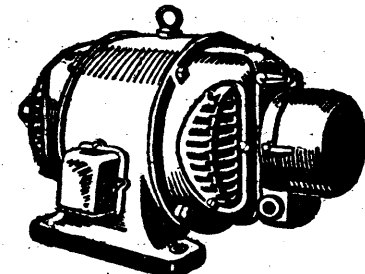
SVENSK TILLVERKNING
PRISBILLIG, DRIFTSÄKER

BÅT MOTOR

med fotogendrift

Levereras med blåslamps-
eller magnettändning

AKTIEBOLAGET
FREDR. WAGNER
STOCKHOLM
VASAG. 48.

ASEA-MOTORER
TRANSFORMATORER OCH
APPARATER FÖRSÄLJAS

av
El. Büro LINKE & MARTINSON
Kings tån. 10, Reval.

Svedala

Tegelmaskiner,
Grävmaskiner,
Stenkrossar,
Vägbyggnadsmaskiner,
Betonblandare,
Torvmaskiner,
Bränslekrossar för torv, koks
och kol,
Pulveriseringsmaskiner,
Vindsiktar,
Torktrumlor,
Brikettpressar,
Transportapparater,
Rullager, Rallvagnshjul,
Skottkärrehjul,
Kokillgods,
Stlgjutgods.

Aktiebolaget

Åbjörn Anderson
Post- & Telegrafadr. Rikstelefon:
SVEDALA, GJUTERJET. 82, 76, 202, 4, 608 183.

REPRESENTANT CARL JÖNSSON
Postkast 38 Telef. 1536
REVAL

HANSA

STOCKHOLM

Eget kapital
Kr. 6.000.000

FÖRSÄKRINGSRÖRELSE

Avdelningskontor i REVAL:
S. Karja tån. 9.